

Reykjavíkurborg
Velferðarsvið

Stefna Reykjavíkurborgar í málefnum utangarðsfólks 2008 - 2012

Efnisyfirlit

Efnisyfirlit	2
Formáli	3
Inngangur.....	4
Samstarf og forvarnir	6
Reglubundin fagþjónusta	8
Tímabundin úrræði	9
Langtíma úrræði	10

Stefna samþykkt í velferðarráði þann 9. september 2008
Stefna samþykkt í borgarráði þann 18. september 2008

Formáli

Velferðarráð samþykkti á fundi sínum 10. janúar 2007 tillögu Sjálfstæðisflokks og Framsóknarflokks um að setja í gang starfshóp sem hefði það hlutverk að móta stefnu í málefnum utangarðsfólks af báðum kynjum sbr. markmið 1.5. í starfsáætlun Velferðarsviðs 2007.

Hópurinn var skipaður af Jórunni Frímansdóttur Jensen formanni velferðarráðs 6. febrúar 2007.

Í upphafi voru eftirtaldir skipaðir í starfshópinn:

Stella K. Víðisdóttir, sviðsstjóri Velferðarsviðs sem jafnframt var hópsstjóri

Elly A. Þorsteinsdóttir skrifstofustjóri velferðarmála Velferðarsviðs

Sif Sigfúsdóttir velferðarráði

Marsibil Sæmundardóttir velferðarráði

Þorleifur Gunnlaugsson velferðarráði

Verkefnisstjóri hópsins var Birna Sigurðardóttir félagsráðgjafi á Velferðarsviði.

Á meðan á vinnu hópsins stóð urðu breytingar á mönnun hópsins og komu eftirtaldir að vinnu starfshópsins á einhverjum tíma:

Jórunn Frímansdóttir velferðarráði

Gunnar Hólm Hjálmarsson velferðarráði

Hallur Magnússon velferðarráði

Starfshópurinn fundaði alls 18 sinnum á tímabilinu og boðaði á fundi sína fjölmarga hagsmunaaðila og fagfólk í málefnum utangarðsfólks auk þess sem samráð var haft við notanda.

Það er von starfshópsins að stefna í málefnum utangarðsfólks muni leiða til markvissrar vinnslu í málefnum utangarðsfólks í Reykjavík.

Inngangur

Markmið með stefnumótun í málefnum utangarðsfólks er að koma í veg fyrir útigang og tryggja öllum viðunandi húsaskjól. Stefnunni er ætlað að skýra hvernig Reykjavíkurborg ætlar að vinna að málefnum utangarðsfólks í Reykjavík til ársins 2012.

Markmiðið er að:

- ✦ Leitast við að koma í veg fyrir að fólk verði utangarðs til lengri tíma
- ✦ Tryggja viðeigandi stuðning við áhættuhópa
- ✦ Tryggja framboð á viðeigandi úrræði fyrir þá sem eiga á hættu að verða utangarðs
- ✦ Auka lífsgæði utangarðsfólks

Stefnan nær til eftirtaldrá hópa fólks:

- ✦ Þeirra sem eru að koma úr tímabundnu úrræði s.s. fangelsi, sjúkrahúsi eða vímuefnaeðferð og eiga ekki öruggt húsaskjól
- ✦ Þeirra sem teljast utangarðsfólk skv. skilgreiningu samráðshóps um heimilislausa frá 2005

Ekki er um að ræða eina meginorsök á vanda utangarðsfólks. Þó er ljóst að flestir sem eru utangarðs búa við alvarlegan heilsubrest og er ofneysla áfengis og vímuefna almenn. Geðrænir erfiðleikar eru ýmist orsök eða afleiðing neyslu og útigangs og má leiða að því líkum að verulegur hluti utangarðsfólks búi við geðræna erfiðleika. Samráðshópur sem skipaður var árið 2005, af þáverandi félagsmálaráðherra, Árna Magnússyni, skilgreindi hugtakið húsnaðislaus með eftirfarandi hætti:

Húsnaðislaus er sá sem ekki hefur aðgang að hefðbundnu húsnaði, hann hefur ekki húsaskjól að staðaldri á sama stað og gistir þar sem kostur er hverja nótt, þar með talið í gistiskýli, á gistiheimili eða inni á öðru fólki. Þeir sem koma úr tímabundnu húsaskjóli, svo sem úr fangelsi eða úr vímuefnaeðferð, eiga sögu um margháttaða húsnaðis- og félagslega erfiðleika og eiga ekki tryggt húsaskjól einum til tveimur mánuðum áður en þeir fara úr hinu tímabundna húsnaði, eru taldir hér með.

(Skýrsla samráðshóps um heimilislausa, Félagsmálaráðuneytið okt. 2005)

Þó ljóst sé að nokkuð stór hópur fólks er í húsnaðisvanda er í þessari stefnu stuðst við ofangreinda skilgreiningu samráðshópsins til að afmarka þann hóp fólks sem stefnan nær til og nefndur er hér utangarðsfólk.

Utangarðsfólk eru ólíkir einstaklingar sem eiga við margháttaðan félags- og heilbrigðisvanda að stríða, eru félagslega einangraðir og eiga oft að baki fangelsisvistir, sjúkrahúsðvalir og aðra félagslega erfiðleika. Grunnþarfir þessa hóps felast fyrst og fremst í þörf fyrir félagslegan stuðning, endurhæfingu og húsnaði til að geta aðlagast samfélaginu á ný. Þannig er brýnt að samfella í þjónustu við áhættuhópa sé tryggð til að leitast við að koma í veg fyrir útigang. Í því skyni eru forvarnir og samstarf milli ólíkra kerfa s.s. lögreglu, félagsmálafyrvalda, heilbrigðisyfirvalda og félagasamtaka grundvallaratriði. Megináhersla í stefnunni er á aukið samstarf, fjölgun langtímaúrræða og bætt yfirsýn.

Sett eru fram fjögur grunnatriði í stefnumótuninni:

- ✦ Samstarf og forvarnir
- ✦ Reglubundin fagþjónusta
- ✦ Tímabundin úrræði
- ✦ Langtíma úrræði

Meðfylgjandi samantekt sýnir hverjir eru styrkleikar, æskilegar aðgerðir og markmið með hverju grunnatriði fyrir sig.

Samstarf og forvarnir

Styrkleikar

- ✦ Samfella í þjónustu
- ✦ Bætt yfirsýn
- ✦ Dregur úr líkum á að fólk verði utangarðs í kjölfar sjúkrahússinnlagna, fangelsisvistar eða vímuefnaeðferðar
- ✦ Dregur úr líkum á að fólk verði utangarðs vegna vímuefnaneyslu, veikinda og margháttaðra félagslegra erfiðleika

Aðgerðir

- ✦ Skapa samstarfsvettvang milli þeirra sem að málefnum utangarðsfólks koma
- ✦ Tryggja heildstæða og samfellda þjónustu

Markmið

- ✦ Að gera húsnæðisáætlanir fyrir lok sjúkrahúss- eða fangelsisdvalar
- ✦ Að vera með samfellda og heildstæða þjónustu

Aðgerðaáætlun

Komið verði á samstarfi á milli Velferðarsviðs, Félags- og tryggingamálaráðuneytis, Landspítala, Fangelsismálastofnunar, Lögreglu höfuðborgarsvæðisins og Heilsugæslu höfuðborgarsvæðisins. Einnig verði tryggt samstarf við félagsamtök s.s. SÁÁ, Samhjálp, Geðhjálp, Hjálpræðisherinn og Hugarafli eða eftir því sem við á hverju sinni. Slíkt samstarf er nauðsynlegt til að bæta yfirsýn þannig að unnt sé að bregðast við á einstaklingsgrunni með viðeigandi hætti. Með slíku samstarfi er einnig unnt að greina áhættuþætti sem leiða til útigangs og finna leiðir til að sporna gegn því. Auk þess er hægt að veita þá grundvallarþjónustu sem öllum er nauðsynleg. Til að byggja upp heilbrigðis- og félagsþjónustu við utangarðsfólk er brýnt að gera rannsókn á heilsufari og félagslegri stöðu þeirra einstaklinga sem eru utangarðs.

Nauðsynlegt er að bjóða upp á öfluga félags- og heilbrigðisþjónustu til handa utangarðsfólki og þeim sem eiga á hættu að verða utangarðs. Með skilvirkri og gagnkvæmu samstarfi ólíkra stofnana og samtaka er unnt að tryggja skjóta og góða þjónustu.

Aðgerðaáætlun: Samstarf og forvarnir

Æskileg niðurstaða	Nauðsynlegar aðgerðir	Framkvæmdaaðilar	Fjármagn Tímamörk
Yfirsýn yfir fjölda og aðstæður utangarðsfólks	Skapa samstarfsvettvang viðeigandi stofnana	Velferðarsvið (í samvinnu við viðeigandi aðila)	Núverandi bjargir 2008 - 2012
Fyrir liggja rannsóknarniðurstöður um heilsufar og félagslegar aðstæður utangarðsfólks á Íslandi	Gerð verði rannsókn á heilsufari og félagslegum aðstæðum utangarðsfólks á Íslandi	Velferðarsvið/heilbrigðis-yfirvöld	Skv.kostnaðaráætlun þegar rannsóknaráætlun liggur fyrir. 2009
Draga úr líkum á heimilisleysi með markvissri þverfaglegri þjónustu við áhættuhópa	Efla samvinnu milli heilbrigðis- og velferðarkerfa í málefnum áhættuhópa	Velferðarsvið (í samvinnu við viðeigandi aðila)	Núverandi bjargir 2008-2012
Aukin þekking á málefnum utangarðsfólks	Námskeið fræðsla og þjálfun fyrir starfsmenn sem vinna með utangarðsfólki	Velferðarsvið	Núverandi bjargir 2008 - 2012
Tölulegar upplýsingar um fjölda, utangarðsfólks, aldursamsetningu o.fl. séu uppfærðar reglulega	Reglubundin talning á fjölda utangarðsfólks skv. skilgreiningu samráðshóps frá árinu 2005	Velferðarsvið	Núverandi bjargir 2008 - 2012

Reglubundin fagþjónusta

Styrkleikar

- Minnkar líkur á langtímaútigangi
- Tryggir fagþjónustu við utangarðsfólk

Aðgerðir

- Fjölga viðtalstímum félagsráðgjafa á þeim stöðum sem utangarðsfólk sækir
- Tryggja heilbrigðisþjónustu til handa utangarðsfólki

Markmið

- Að utangarðsfólki sé veittur greiður aðgangur að upplýsingum um möguleika í húsnæðismálum
- Að utangarðsfólki sé tryggð grundvallar félagsþjónusta
- Að utangarðsfólki sé tryggð grundvallar heilbrigðisþjónusta

Aðgerðaáætlun

Nauðsynlegt er að efla ráðgjöf og stuðning við þá einstaklinga sem eru utangarðs og leggja þarf sérstaka áherslu á að viðhalda tengslum félagsráðgjafa og annarra fagaðila við utangarðsfólk. Með stöðugri, reglubundinni og markvissri félagslegri ráðgjöf eru meiri líkur á að viðunandi lausn á vanda einstaklinga finnist. Brýnt er að utangarðsfólk, líkt og aðrir borgarar hafi heimilislækni sem hefur grunnupplýsingar um heilsufar viðkomandi.

Aðgerðaáætlun: Reglubundin þjónusta

Æskileg niðurstaða	Nauðsynlegar aðgerðir	Framkvæmdaaðilar (í samvinnu við)	Fjármagn/Tímamörk
Allir sem eru utangarðs hafi félagsráðgjafa	Fjölga viðtalstímum félagsráðgjafa á stöðum sem utangarðsfólk sækir	Velferðarsvið	½ stg. félagsráðgjafa árið 2009 og ½ stg. árið 2010
Allir sem eru utangarðs hafi heimilislækni	Viðræður við heilsugæsluna um skilgreint aðgengi utangarðsfólks að heimilislækni	Velferðarsvið í samstarfi við Heilsugæsluna	Núverandi bjargir 2010
Allir sem eru utangarðs hafi greiðan aðgang að hjúkrunarfræðingi	Hafa viðveru hjúkrunarfræðings á stöðum sem utangarðsfólk sækir	Velferðarsvið	½ stg. hjúkrunarfræðings árið 2009 og ½ stg. árið 2010

Tímabundin úrræði

Styrkleikar

- Tryggja grundvallarrétt til húsaskjól
- Koma í veg fyrir að fólk sofi utandyra
- Fækka gistinóttum utangarðsfólks í fangaklefum lögreglu

Aðgerðir

- Efla stuðning og ráðgjöf við fólk í skammtímagistirými
- Koma á dagþjónustu fyrir utangarðsfólk

Markmið

- Að öllum sé tryggt lágmarkshúsaskjól
- Að engum sé vísað frá sem vantar skammtímahúsaskjól
- Að engin sé til lengri tíma í skammtímagistiskýli
- Að engin gisti fangageymslur lögreglu sökum húsnæðisleysis

Aðgerðaáætlun

Þau tímabundnu gistiúrræði sem utangarðsfólki standa til boða í dag eru Gistiskýlið fyrir heimilislausu karlmenn sem er með rúm fyrir 20 einstaklinga og Konukot sem er með rúm fyrir 8 – 10 konur. Ekki er um önnur brádagistiúrræði að ræða.

Aðgerðaáætlun: Tímabundin úrræði

Aðskilgleg niðurstaða	Nauðsynlegar aðgerðir	Framkvæmdaaðilar	Fjármagn / Tímamörk
Utangarðsfólk hafi aðstöðu til dagdvalar	Tryggja aðstöðu þar sem utangarðsfólk getur komið saman og e.t.v. haft einhverja iðju	Velferðarsvið í samvinnu við viðeigandi aðila	½ stg. sérfræðings 2009 – 2012
Að utangarðsfólk hafi grunn hreinlætisaðstöðu s.s. aðgengi að sturtu og þvottavél	Tryggja aðstöðu með sturtum og þvottahúsi	Velferðarsvið í samvinnu við viðeigandi aðila	½ stg. sérfræðings 2009-2012
Enginn gisti í fangaklefa Lögreglu sökum húsnæðisleysis á árinu 2009	Leitast við að tryggja nægt framboð af úrræðum í gistiskýlum þannig að á hverjum tíma sé þar rými fyrir þá sem þurfa gistingu	Velferðarsvið	2009
Skammtíma gistiskýli uppfylli þær kröfur sem gerðar eru til úrræða af þessu tagi	Skoðaður verði núverandi húsakostur og lagðar fram tillögur að breytingum ef þurfa þykir	Velferðarsvið í samvinnu við viðeigandi aðila	Núverandi bjargir 2009

Langtíma úrræði

Styrkleikar

- Bætur lífsgæði þeirra sem eru utangarðs
- Eykur færni og möguleika á sjálfstæðri búsetu

Aðgerðir

- Þróa ólíka valkosti húsnæðisúrræða fyrir ólíka einstaklinga af báðum kynjum
- Koma á langtíma húsnæðisúrræði fyrir utangarðskonur, utangarðsmenn og utangarðspör

Markmið

- Að utangarðsfólki í skammtímagistiskýlum sé boðið langtíma húsnæðisúrræði

Aðgerðaáætlun

Reykjavíkurborg rekur langtíma húsnæðisúrræði fyrir utangarðsmenn á tveimur stöðum í borginni. Auk stuðnings við fjölda áfangaheimila í Reykjavík rekur Reykjavíkurborg áfangaheimili fyrir þá sem eiga að baki langa sögu um áfengis- og/eða fíkniefnavanda en hafa farið í meðferð en þurfa mikinn stuðning til að aðlagast samfélagi á nýjan leik. Við uppbyggingu úrræða er mikilvægt að taka tillit til ólíkra þarfa utangarðsfólks.

Aðgerðaáætlun: Langtíma úrræði

Æskileg niðurstaða	Nauðsynlegar aðgerðir	Framkvæmdaaðilar	Fjármagn/Tímamörk
Opna langtíma húsnæðisúrræði fyrir utangarðskonur	Finna og kaupa húsnæði sem hentar	Velferðarsvið	Sjá 3ja ára áætlun 2009
Opna langtíma húsnæðisúrræði fyrir hjón/sambúðarfólk og einstaklinga sem eru utangarðs	Finna og kaupa hentugt húsnæði s.s. smáhýsi	Velferðarsvið	½ stöðugildi liðveislu 2008
Bæta aðgengi utangarðsfólks að félagslegri ráðgjöf og heilbrigðisþjónustu	Aukið upplýsingaflæði til utangarðsfólks og aðstandenda þeirra t.d. með opnun vefsíðu og útgáfu fjölbreytts upplýsingaefnis	Velferðarsvið	Núverandi bjargir 2009
Opna langtímaúrræði fyrir utangarðsmenn	Finna og kaupa hentugt húsnæði	Velferðarsvið	Sjá 3ja ára áætlun 2010